

Да 20-й гадавіны з дня смерці Ул. Маякоўскага

Традыцыі Маякоўскага ў беларускай паэзіі

Я. МАЎР

Мінула дваццаць год з дня смерці Уладзіміра Маякоўскага. За гэтыя гады ён стаў яшчэ больш блізім, яшчэ больш родным спадарожнікам нашага жыцця. Незлічоныя колькасць чытачоў, якую Маякоўскі заваяваў яшчэ пры жыцці, за гэты час непамерна павялічылася. З пацудом велізарнай удзячнасці савецкі народ ушаноўвае імя любімага песьняра Радзімы, які аддаў усю сваю звонкую сілу паэта вялікай справе будаўніцтва камунізму.

Творы Уладзіміра Маякоўскага — гэта найвышэйшы ўзор паэтычнай дасканаласці і разам з тым, выдатны прыклад для ўсіх мастакоў, якія жадаюць сумленна служыць народу. «Ён лічыў сябе барачком революцыі і быў такім на сутнасці сваёй творчасці. Ён імкнуўся зліць з рэвалюцыйным народам не толькі змест, але і форму сваёй творчасці», — гаварыў аб Маякоўскім М. І. Калінін.

Уладзімір Маякоўскі быў адным з тых першых паэтаў-рэвалюцыйнераў, якім давялося асабіва сцірай і непакінаючы веші барацьбу за стварэнне новага, сацыялістычнага мастацтва.

Маякоўскі ніколі не забываў, што паэту заўсёды патрэбна быць у авангардзе рэвалюцыі, што яму патрэбна разам з народам веші барацьбу на ўсіх франтах, патрэбна ўшчыт разбіць казку аб аналітычнасць мастацтва. «Няма патрэбы, — гаварыў Маякоўскі, — лускаць у ход вялікі паэтычны завод для вырабы паэтычных запальнічак. Патрэбна адварочыцца ад такой перацяжальнай паэтычнай дроби... Патрэбна выпрацоўваць гэтыя рэчы толькі тады, калі адчуваеш выражаны сацыяльным заказам... Для лепшага выканання сацыяльнага заказа патрэбна быць перадавым сваёй класа, патрэбна разам з класам веші барацьбу на ўсіх франтах. Патрэбна разбіць ушчыт казку аб аналітычнасць мастацтва».

Імяна гэтай большавіцкай партыйнасці і ідэяна мэтанакіраванасці прымушала Маякоўскага з гранічнай выразнасцю працаваць над паэтычнай формай, шукаць самыя моцныя, самыя эразумельныя мастацкія сродкі. Ён каваў і загартоваў кожны радок сваёй вершай, як зброю, выдатна разумеючы, што ад якасці, ад сілы, магутнасці і навіны гэтай зброі залежыць вынік змагання. Паэзія Маякоўскага ўвабрала ў сябе лепшыя нацыянальныя традыцыі перадавой рускай літаратуры, яна з'явілася якасна новым этапам у развіцці рускай і сусветнай паэзіі, этапам, які адлюстравалі зусім новую эпоху ў развіцці чалавечтва — эпоху барацьбы за камунізм.

Асьоль эразумела, якую велізарную ролю павіна была адыграць і адыграла творчасць Маякоўскага ў фармаванні паэтычнага мастацтва народаў Савецкага Саюза. Прадэжальнікамі высокародных традыцый Маякоўскага з'яўляюцца лепшыя савецкія паэты.

Ідэяна і мастацкае значэнне творчай спадчыны Маякоўскага, які, наводзі вызначэнні таварышча Сталіна, «быў і застаецца лепшым, таленавіцейшым паэтам нашай савецкай эпохі», для развіцця нашай паэзіі надзвычайна вялікае.

Маякоўскі ўвайшоў у беларускую паэзію з першых год рэвалюцыі. Ён вучыў нашых паэтаў ставіць перад сабой ясныя, сацыяльна-асонсаваныя мэты, змагацца за іх ажыццэўненне, кіруючыся вопытам рэвалюцыйнай практыкі і перадавой сямкамоці. «Ушчыў Маякоўскага на беларускую савецкую паэзію», — пісаў П. Броўка яшчэ да вайны, — «вельзірны. Яго вершы з'явіліся для нас рэвалюцыйна-востуным, які замаў і расоўваў старым, закасацянелым фармы агупнапрэнятай паэтыкі. Вучоба ў Маякоўскага павярнула нашу паэзію тварам да жыцця, прымушала яе шырай ахапіць сучаснасць. Маякоўскі першы паказаў беларускім паэтам, як патрэбна піраць служыць свайму народу. І, пераадолеўшы застарэлыя рамы традыцыйнай паэтыкі, навучыўшыся «на ўвесь голас» гаварыць з чытачом, беларускія савецкія паэты актывна дапамагалі будаўніцтву новага жыцця».

І тут пачае перад намі ў першую чаргу незабыўны воблік Янкі Купалы. Цяжка, ды і немагчыма падшукваць ва ўсёй нашай сучаснай беларускай літаратуры імя, якое знаходзілася ў такой недалучнай і арганічнай блізкасці да Маякоўскага, як імя Янкі Купалы.

Як і Маякоўскі, Янка Купала бачыў у рэвалюцыі, у генальных ператварэннях партыі, якая вывела прыгнечаны беларускі народ на шырокія прасторы вольнага жыцця, урачыстасць новых пачаткаў над старым, разбураным светам.

З жабраўкай торбай твоей латомак Не пойдзе на сібірны шляху Шукаць прытулку, як бяздомак: Жудкі гісторыі абломак Праз сказ дён бурных агіне прахам,

пісаў Янка Купала аб беларускім народзе, які знайшоў у рэвалюцыі сапраўдны шлях «да новай волі, новай славы».

У творчасці Янкі Купалы, як магчыма, ні ў аднаго з нашых паэтаў, з выбачнай паўнагой адлюстравалася наша сучаснасць. Але сіла Янкі Купалы была не толькі ў гэтым: справа заключаецца ў самым характары творчага вырашэння тэм. Гэта быў паэт новага тыпу, для якога лірычнае «я» і яго палітычна-мэтанакіраванасць грамадзяніна не толькі не супярэчылі адно другому, але адзіналіся ў адзінае, арганічнае прае. У паэзіі Янкі Купалы савецкага пераходу надолу на лірыку «ітым-

пую» і лірыку грамадзянскай зрабці не магчыма. Яго паэзія поўнасіа звязана з жыццём і барацьбой народа. Паэт удзельнічаў у велічым акце гісторыі, калі вырвалася пытанне аб лёсе чалавечтва, аб шляху народаў, калі параджалася ў барацьбе са старым светам новая фармальна чалавечата грамадства — сацыялізм. Народ, які напружваў усе свае сілы ва ўзброенай барацьбе і ў мірнай працы, партыя і правадір, якія стаяць на чале народа — галоўныя героі паэзіі Янкі Купалы.

Рэвалюцыйная рэаіснасць для Янкі Купалы, як і для Маякоўскага, была і гераічным пафасам і крыніцай лірычнага патхнення.

Для Янкі Купалы, як і для Маякоўскага, паэзія была зброяй у барацьбе за сацыялізм, за развіццё ўсіх прыгнечаных народаў. Маякоўскі называў песьню і верш сцігам і бомбай. Следам за Маякоўскім Янка Купала ў вершы «Трэба нам песьню» пісаў:

Трэба нам песьню, як грым перуновы, Бурныя, як тыя паводкі ў праддзень, Што, сцінуўшы зімняга дэду зявы, Выгучу перажожа. Такой трэба песьні,

Каб рэхі нясліся на свету абшарх І слава грывела прасторы бязмежных І распалая паўстанцаў нажары У нашых скваных братоў зарубешных.

Рэвалюцыя, прапа, Радзіма выклікалі да жыцця ў паэзіі Янкі Купалы цалаінае і прыжае спалучэнне пацудуі, радасных, магутных вобразаў, уздуленняў аб сіле, маладоці, харакстве, ідэасці.

Перад намі сонца, ў зорак Будучына наша, Кожны дзень сягоння лепшы, Як быў учарашы.

Нашых песьня, светлых думак, Нішто не зацвердым, Ні наганя, ні кайданы Фашыстоўскай хэтры.

Мы ідем у сонца з сонцам Маладым паходам. Слава бацькаўшчыне нашай І яе народам!

Слава сакалу, што родам З-пад каўказскіх скалаў, Што з Крэмя праренні сее З юнацкім запалам!

Выдатна якасць паэзіі Янкі Купалы — у яе ярка вызначаны грамадскі характары, у тым, што яе асноўным героем з'яўляецца народ-барачыі, большавіцкая партыя, сацыялізм. А гэтыя якасці, як вядома, перш за ўсё вызначаецца творчасць таго, у каго вучацца і павінны вучыцца ўсе нашы паэты, — творчасць Уладзіміра Маякоўскага.

Вострая надзённасць, публіцыстычнасць, выхвалячая паіраванасць паэтычных традыцый Маякоўскага былі, несумненна, моцным бокам беларускай савецкай паэзіі ўжо ў раннія гады яе існавання. І паэтычныя жанра таго часу пераважала песьня, байка, грамадзянская лірыка. У гэтым пераконае нас і шматгранная творчасць Якуба Коласа, і сатырычныя паэмы і байкі Кандрата Краўцына, і агітацыйныя вершы Паўлюка Труса. Публіцыстычна-выкрывальныя традыцыі асабіва моцнай была ў творах Кандрата Краўцына. Гэтая якасць, наследаваная ім у Маякоўскага, не пакідае будыць вызначальнай рысай яго творчасці да апошняга часу. З вялікай сілай і майстэрствам яна правялася ў дні Вялікай Айчыннай вайны.

Але па шляху да новага беларускім савецкім паэтам давялося перамагчы няла пераход. Некаторыя наватарскія спробы прымаці форму стражных, але незаконачных пошукаў. Гэта датычыцца савецкай паэзіі Янкі Купалы, а таксама Янкі Купалы, А. Куляшоў, А. Зарычкі.

Недахоп майстэрства прыводзіў часам да таго, што ў некаторых паэтаў публіцыстычнасць ператваралася ў рытарычнасць, а выхвалячая мэтанакіраванасць — у мапернасці. Імкненне ўшчытць новы ідэйны змест у застарэлы традыцыйны форму перажадала авалоданню метадам сацыялістычнага рэалізма.

Але ўжо ў пачатку 30-х гадоў, пасля разгрома буржуазных нацыяналістаў, разгарнулася творчае спарыіцтва беларускіх савецкіх паэтаў за вышэйнае творца, вартых сталінскай эпохі. І тут, як і на папярэдніх этапах, у авангардзе перадавых барацьбоў за новае сацыялістычнае мастацтва быў Маякоўскі. Над пераходным уплывам яго твораў былі напісаны на працягу 30-х гадоў такія рэчы, як паэма «Над ракой Арасай», зборнікі вершаў «Песьні будаўніцтва» і «Ад сэрца» Янкі Купалы, «Над стацінскім сонцам» Якуба Коласа, паэмы «Праз горы і стэп», «1914» і зборнікі вершаў «Шляхамі баравымі», «Вясна Радзімы» Петруся Броўкі, «Хада падаей», «У тые дні» і «Мужнасці» Пятра Глебкі, паэмы «Баранаў Васіль», «Хлопці апошняй вайны» Арадыя Куляшова, зборнікі вершаў «Ушчыненасці» і «Вераспёныя сцігі» Пімена Панчанкі.

Кожны з гэтых твораў можа быць паказчыкам таго, як нашы лепшыя паэты авалодалі сутнасцю творчага метада Маякоўскага, яго вышэйшым духам, які-

кімі патрыятычнымі і грамадзянскімі пацудамі, янавісці да ўсяго вяржага; як яны актывна змагаліся за вернасць прыпынам партыйнасці паэзіі, як яны ўступалі ў абарону сапраўднага паэтычнага наватарства, за рэалістычнасць паэтычных вобразаў.

Над уплывам Маякоўскага расла і мужнела рэвалюцыйная паэзія былой Заходняй Беларусі. «Скрозь драты і муры» траніс сваё нахцінае слова Максім Танк, паэты Піліп Пестрак і Валіцін Таўдай. Кожны з іх бачыў у асобе Маякоўскага паэта велізарнай ідэйнай і мастацкай сілы. У Маякоўскага яны вучыліся смела адкідаць, як запаннае рыдзе, біззубую, сузіральную лірыку і таннае прыродаіспальніцтва.

Дай, паэзія, меч прамяністы, Слова — гарт, слова — кіліч, слова — бой! Дай палёт мнэ ардын, агітны, Гімна-палымем бій да нябёс! —

пісаў у Лукіскім астрове Піліп Пестрак. Гнеўнымі, бунтарскімі радкамі б'ю на нізкудчыках Максім Танк, выкрываючы іх агітну ролю калаіцятараў і думішпелю беларускага народа.

І на крыжаві, пакалодны, І на азефаўскі вах гул Пат можа ў барацьбе вяргоўнай Не адказаць я не магу, —

Таму, што на жывое слова, Што вынес я з сялянскі хат, Сілыма крывы цяжкае кропля У мільёны тры карат.

У гады Вялікай Айчыннай вайны беларускія паэты з поспехам замадоўвалі вынікі творчай вучобы ў Маякоўскага. Яны прадаўжалі ісці па шляху пошукаў і ўдасканалення новых форм для выяўлення ідэй савецкага патрыятызма. Іх шраца ў франтавым і партызанскім друку — адна з выдатнейшых стараае гісторыі беларускай савецкай паэзіі. Буйнай вехаю у развіцці савецкай паэзіі ваеннага пераходу з'явілася рэалістычная паэма А. Куляшова «Сідг брыгада», у якой паэт паказаў вобразам рэальных, жывых людзей — уздзельнікаў вялікага змагання. Палымяныя вершы-заклікі Янкі Купалы і Якуба Коласа, глыбока патрыятычная лірыка паэтаў маладзёйнага пакалення сведчаць аб тым, што ў сувязьмаці кожнага з іх заўсёды прысутнічаў вобраз Маякоўскага, з'яўляючыся прыкладам «жужнага, самааданнага служэння свайму народу».

Пімен Панчанка — аднагодак рэвалюцыі — упершыню ўбачыў капіталістычны свет у час Вялікай Айчыннай вайны. Але, як калісці Маякоўскі, ён адчуў сябе ў гэтым свеце пасланцом Рэспублікі Советаў. У яго «Іранскі дзёнік» паказана цяжкае жыццё, жабрацьва і зобітаць іранскага народа, страшанна рачаіснасць абрабаванай краіны. Паэта не захапла фальшытва экзотыка пейзажаў, якая ўжо не раз анівала паэтамі. Наглядваючы за гэтым краем жахлівых кантрастаў вачмі савецкага чалавека, паэт дае такую апіску:

Усюды крэмы, крамачкі і крамкі — Не меней дзясці на жыхара. Калі-б устаіць гэты кут у рамку — Цудоўнае памо: «Гандлярскі рай»...

А тут яшчэ пызвыктыя кантрасты — Палац раскопны, у мільёнаў піль, І дзед-жабрак. Ён мае грошы? Трасцу! Панель пад бок — і, калі ласка, спаці!

Не радуець яго арны і горы, Кладзіся над айву і памірай... Прапахны часнаком і соннам торад! Багаты і жабрачы чорны край!

Не тэ, не так у нас... Чытаючы замежныя вершы Пімена Панчанкі, нельга не ўспомінаць Маякоўскага, у якога гучыў той самы матыў горасці савецкага чалавека за сваю сацыялістычную Радзіму. Паэзія Пімена Панчанкі прасякнута вострай паітычнай думкай, а гэта вызначае і характар яе развіцця і ўзбагачэнне яе паэтычнымі сродкамі.

Выкываючы запавесці Маякоўскага, нашы паэты адолелі ўніцца да высокага філасофскага абагульнення сацыялістычнай рэаіснасці. Ва ўсім гэтым мы бачым жыватворную сілу традыцый Маякоўскага. Хіба не матывам Маякоўскага іраісканы верш Куляшова «Карандаш», у якім праслаўляецца подврг рэвалюцыйнараў Сако і Ваціці:

Двух імен з карандаша не скросіць — Бесеміротна літары гараць, Вочы взыаць, сіяленыя на красле, На мяне праз агінь глядзяць.

Мерад іхнім поіркам адкрытым, Як перад сумленнем, не хлушу, Знаю, што нішу я не графітам, Іхнім сэрцам спаленым ішму.

У гэтым вершы скрозь вельмі простыя уражаны прасветлаеца рэаіснасць вельзіранага значэння. І тут шрава не толькі ў тым, што Куляшоў праслаўляе подврг Сако і Ваціці. Усе студыісныя вобразаў верша ўводзяць нас у асабівы свет, дзе па-новаму ўзнікаюць адносіны паміж людзьмі, паміж рэччу і барацьбой чалавека.

У гэтай барацьбе чалавек ідзе на подврг, аддае сваё жыццё. І вострыя носьбітам успамінаў аб ім як-бы становіцца карандаш. Такім чынам, рэч выступае як сродак сувязі людзей у гэтай барацьбе, як зорка ўзвеш-

лення подврга. Характарная асабіваасць філасофскай лірыкі Куляшова імяна ў тым і заключаецца, што ён умее праз прыватны прадмет перадаць новую філасофію барацьбы, жыцця і смерці, новую філасофію сувязі людзей і рэчаў.

Творы Куляшова напоўнены вялікім пацудом і канкрэтай вобразаасцю. Такія разуменні, як «шартыя», «снарад», «радзіма» паэт узяў на сапраўдную паэтычную вышыню, па-новаму падаў іх эмацыянальна, узбагачаў іх цалым радкам новых азначэнняў, якія дапамагаюць зрабіць іх больш блізікі і больш роднымі кожнаму савецкаму чалавеку.

Партыя — гэта армія, Ныстомная ў барацьбе. Паходаў нажар, як і армія. Нясе яна на сабе.

У партыі, як і ў арміі, Дысцыпліна — закон, У партыі — свой палкаводзец, Вядзе яе ў бійны ён.

Армія камуністаў З'ядна, як сіла адна. З дня заснавання знаходзіцца У бяскончых паходах яна.

Ідзе на змаганне, бясстрашна, За палкаводцам сваім, Вытраці шляхоў прапахная І дымам паражавым.

Ідзе абаронца народа, Усіх яго заваў, Моц яго, меч яго, праўда яго — Партыя большавікоў.

У мінулым годзе наша паэзія ўзбагачылася зборнікам вершаў А. Куляшова «Камуністы» і вершамі «Абаронцы міру» П. Панчанкі. Гэтыя творы народныя вялікай тамай, яны — вынік ністомнай барацьбы нашага народа за камунізм; яны з'яўляюцца сапраўднай лірыкай, бо глыбока раскрываюць унутраны свет савецкага чалавека. Вершы «Камуністы», «Слова да Аб'яднаных Напій» А. Куляшова і «Абаронцы міру» П. Панчанкі — прыклад арганічнага, непаружнага зліцця грамадскай тэмы з асабітай. Гэта лірыка ў самым яе сапраўдным сэнсе, такая, за якую змагаўся Маякоўскі.

З вялікай сілай прагучала паэма Максіма Танка «Дзёнік міру», у якой паэт здолеў узяцца да глыбокага асэнсавання сучаснай барацьбы народных мас за мір і дамакратыю. Яны і гнеўны адказ да паэт усім тым, хто ізаў імпікцына «выпарціць чалавечество кровавай баней».

Мы вітаем над светам. Дзён новых зару! Няхай ведаюць ворагі міру, што ім Сошта не пагасіць скавытаннем сваім! Той, хто дружбы шукае, — У нас знойдзе яе; Той, хто песьні шукае, — У нас знойдзе яе; Той, хто праўды шукае, — У нас знойдзе яе; А хто вецер пасее, — Той буру нажые!

Пастываеннае развіццё беларускай паэзіі вызначылася з'яўленнем выдатных твораў, якія яшчэ раз пацвердзілі няўхільны рост нашай літаратуры і пільнае імкненне паэтаў да вучобы ў Маякоўскага. І тут, побач з працай стараішняга пакалення паэтаў, як асабіва прыемную з'яву, патрэбна адзначыць напружаную творчую працу нашай літаратурнай моладзі: Кастуса Кірэнькі, Анатоля Вялічкіна і іншых паэтаў. Зборнікі «Мая раэ публіка» К. Кірэнькі і «Ілгарыцкая арка» А. Вялічкіна з'яўляюцца яркім паказчыкам існай ідэйнай накіраванасці, выдзельнай у сапраўдным публіцыстычным тэмпераменце і глыбокай лірычнасці.

Гаворачы аб паэтычных традыцыях Маякоўскага, мы маем на ўвазе не механічнае перайманне саасобных элементаў яго паэтыкі, а ўспрыманне духу яго творчасці. Маякоўскі быў песьняром думак і спраў савецкага народа. Паэзія Маякоўскага не патрабуе механічнага пераймання, наадварот, яна вызначае неабходнасць наватарства ў самым шырокім значэнні гэтага разумення.

У нашай паэзіі гісторыя ўжо даўно праявіла ружб пазіі вялікім паэтам і тымі ілжанаватарамі, якія імкнуліся выдаваць свае за яго паслядоўнікаў, на самай справе скажаючы рэаіснасці, прыкрываючы сваё ідэйнае ўзбства пібата «рэвалюцыйнай» формай, зробленай «пад Маякоўскага». Аб такіх «паслядоўніках» Маякоўскага народны паэт Якуб Колас пісаў: «Яны ўзялі ў вялікага паэта тое, што было ім пад сілу — ламаны радок, разбураную строфіку і інш. Але калі таго, спакуюсішоў іх, структураю верша Маякоўскі па-крэсліваў глыбокую ідэйную сутнасць таго, аб чым пісаў, — анігомам Маякоўскага, якія захаваліся толькі моўным труктавам, з-за адеутнасці вялікіх ідэй пачата было падрасівацца».

Для развіцця і росту беларускай савецкай паэзіі творчасць Маякоўскага мае выключнае значэнне. Гэта школа, у якой не магло быць і не было доістых шляхоў і супярэчлівых напрамкаў. Беларускія савецкія паэты заўсёды імкнуліся і імкнуцца да правільнага творчага асэнсавання вялікіх ідэйна-мастакіх традыцый Маякоўскага. Яны вучацца ў яго не толькі майстэрству, але, у першую чаргу, умению пранікацца духам часу, умению ўвасабляць у жывыя вобразы яго лай-болы істотныя рысы.

Яго адкрыццё Амерыкі

Маякоўскі паехаў у Амерыку не як цікавы турыст, а як папярэд савецкай культуры, які з вышнімі глядзіца на загніваючы амерыканскі капіталізм.

У савецкіх сабствённых гордосці: На буржэе смотрым свысока.

Толькі сілы ідэй камунізма і савецкага патрыятызма могуць даць адчуванне такой перавагі над капіталістычным светам. Толькі гэтыя сілы могуць падняць чалавека на такую вышыню, з якой ён можа глядзець на буржэю зверху ўніз і тады, калі перад ім спотываючы дом.

Ніхто не можа адмаўляць, што Нью-Йорк горад традыцыяна. Чалавек, асабіва прыезджы, сярэд жалезазытонных гор і цясін адчувае сябе так, нібы трапіў у сярэдзіну фантастычнай машыны, дзе скрыгочуць страшанныя рычагі, колы, пагражаючы сперці яго, як муху. Так гаворыць усе, хто забываў у Нью-Йорку. А Маякоўскі ходзіць па Нью-Йорку, разглядае яго зверху ўніз і кажа:

Ну, амерыканец... тожэ... чым горціта. Втер очкі Нью-Йорком. Видели его.

Сотня этакішек в небо гордітся, Этакі и крыші — толькі и всего.

Ён бярэ ў рукі алані «сарабок» у 57 паверхаў, разразае яго ўдоўж і разглядае...

... норкі да каморкі — совсем дообъябрьскі Елец аль Кюнотоп.

Унізе — ювалір, на трэцім паверсе — каптора «Вільям Шпрот», на пятым — пераспалае нявеста лічыць сарочки на паас, на сёмым — сямейная бойка, на дзясцімым — маладзёжны чытаюць рэкламу ў «Тайме», на трыццатым — прагня акцыянеры лічыць прыбытак ад продажу вырабаў «з лепшай дохдай чыкагскай сабатыны»...

Вынік абследавання — Я смотрю, И злосьт мяня берет На укрывшихся за каменны фесаг.

Я стремлюся за 7000 верст вперед, а прехзал на 7 лет назад.

На працягу многіх дзясцігоддзяў сотні тысяч турыстаў у Амерыку праходзілі на адным і тым-жа абавязковым маршруце і выказвалі адно і тое-ж абавязковае захапленне: небаскробы, Ніагара, Геластонскі парк, Мамантавыя пачоры. Ул. Маякоўскі нават Ніагарай не паікавіўся. Ён ехаў «адкрываць» не гэтую Амерыку, а тую, што хавалася за спіной небаскробаў, у рабочых кварталах, каля прамысловых гігантаў Детройта і Чыкага, тую Амерыку, якую капіталісты не рэкламуюць, а лічыць за лепшае замоўчыць. Усе яго назіранні і былі з гэтых пункту погляду, а пункту погляду грамадзяніна Савецкага Саюза, які заўсёды памятае, што «амерыканцы былі разныя, якія пролетарскія, а якія торыя буржуазныя». Яго лакалічныя нарысы заўсёды трапілі б'юць у цэль:

... На Уол-Стрыце, а не ў Вашынгтоне павінны трымаць сваіх паслоў замежныя дэ-жамы.

... Ку-клукс-кланавец звалціў ужо трыгоў дзвучыню, выкінуў з аўтамабіля і ходзіць па гораду без ніякіх адзнакаў кайданаў.

... Са скрынці з адкідамі галодныя выбіраюць сабе ежу.

... Амерыка паслала атрады на дапамому неймаму ўраду, якога праганяе венеццальскі народ.

... Рабочыя выходзілі з фортаўскіх вагров, валіліся ў трамвай і тут-жа засыналі, анісленыя.

... Сынкі чыкагскіх мільянераў забываюць дзятель (справа Лооба і кампаніі)... з іпцаўнасці.

... На фабрыцы забастоўка. Рабочыя ў холад і дождж ходзяць вакол фабрычнага юроруса, адганяючы штрэйбробраўраў.

... Сам беспакарана гвалціць негрынцкіх дзвучаў, а негра, які наблізіцца да белай жанчыны, судзіць судом Ліча.

... Рабочыя, нават з добрым заробкам, за 15-мінутны перапынак ледзь паспяваюць згнэць кі станака ці перад заводскай сцяной на вуліцы сваё сухое снедаанне.

... Абвешта ў газетах: Жадае мільянер удачыраць паснацціагдоваю.

... Прытанне амерыканцаў: «Мен мой?» (робіш грошы?). Сотні і тысячы такіх штрыхоў, запісаных і незапісаных, паступова раскрлілі перад Мая

Да 20-й гадавіны з дня смерці Ул. Маякоўскага

Заснавальнік новага вершаскладання

Вядома, што ў XVII стагоддзі руская паэзія карысталася сілабавым вершаскладаннем, заснаваным на чаргаванні радкоў з адвольнай колькасцю складоў, па якіх-ж размероўваліся адвольна.

Гэты сілабавы верш рускія паэты спрабавалі ўжываць і ў XVIII стагоддзі. Але як паэты, так і чытачы ўжо адчувалі, што развіццё рускай мовы патрабуе новых форм верша. У другой чверці XVIII стагоддзя з'яўляюцца вершы, напісаныя таічнай сістэмай, якая будуча на прычыне дакладнай арганізацыі і раўнамернага размеркавання націскаў.

Першы і вырашальны крок ва ўстаўленні таічнага верша ў рускай паэзіі зрабіў Традыкоўскі (гл. «Новы і кароткі спосаб да складання расійскіх вершаў»). Ён жа даў яму і назву. Растануваючы прычыны свайго адкрыцця, Традыкоўскі сказаў: «Паэзія нашага простага народа да гэтага мяне прывяла». І сапраўды, задоўга да вершаў Традыкоўскага таічнай сістэмай былі створаны народныя песні і быліны. Пачату Традыкоўскім рэформу рускага верша, значна далей як у тэорыі, так і на практыцы, правялі Сумарокаў і Ламаносаў.

У разважанні «Аб правільнасці расійскага вершаскладання» Ламаносаў на сутнасці дае прычыны сілаба-таічнага вершаскладання, якое будуча на раўнамерным чаргаванні націскаў і ненаціскаў складоў.

Усёбакова распрацаваны і ўзбагачаны Пушкіным, Лермантавым, сілаба-таічнае вершаскладанне ператварылася ў самае багатае, гнуткае і разнастайнае ў матрычных і рытмічных адносінах вершаскладання ў свеце. Рускае класічнае складанніскае вершаскладанне ўключае ў сабе рад двухскладовых і трохскладовых намераў (ямб, харэй, дактыль, амфібрахій, анапест), пачынаючы ад двух- да шасцістопных кожны, што стварае вялікую колькасць камбінацый. Акрамя таго, рытміка сілаба-таічнага вершаскладання значна ўзбагачаецца ў выніку ўз'явання роўных прыёмаў руху намераў — пірыхій, спандэ, анакрузы, леймы, п'яны і г. д. Сілаба-таічным вершам напісана большасць рускіх, украінскіх, беларускіх паэтычных твораў.

Але багаче і прыгажосць рускай мовы, багаче і разнастайнасць рускай рэчаіснасці, рэалістычнае яе адлюстраванне патрабавалі новай, больш складанай рытмікі. Ужо нават Пушкіна і Лермантава не задавальняла сілаба-таічнае вершаскладанне. Выдатна ведаючы лад народнай песні, Пушкін ляміць паэтычныя традыцыі свайго часу і ў гэтым намеру. Ён стварае ў стылі народнага сказа радкі, заснаваныя на канювых супаўнальных адвольнага метру, адвольнай даўжыні ў «Казіна пра пана і работніка яго Баду» і блізкаю да яе па стылю «Казку пра залатую рыбку». Адкаліваючы на гэтыя паэтычныя новаўвядзенні Пушкіна, Гогаць пісаў: «Адна з іх (каза) пісана нават без намераў, толькі з рыфмамі, і прыгажосць незвычайная».

У гэтым-жа стылі народнага сказа Лермантаў піша сваю «Песню пра кунца Калашнікава».

Гэты вопыт узвядзення ў верш размоўнай інтанацыі шпирока ўжываў Некрасаў. Паводле справядлівага заключэння Н. Г. Чарнышоўскага, Некрасаў трохскладовымі намерамі і дактылічнымі рыфмамі не толькі пашыраў, але і значна наблізіў вершаваную мову паэзіі да жывой мовы народа. Аднак барацьба за пераадоленне сілаба-таічных нормаў і пашырэнне традыцыйных рамаў рускага верша сустракала вострае процістаянне. Для прыкладу дастаткова нагадаць, як у пачатку мінулага стагоддзя Булгакаў і Грэх, гаворачы пра народнае «вершаванне», зняважліва заўважалі: «Гэтыя вершы не ведаюць ні стоп, ні супаўнаснасці».

Маякоўскі выступае ў нашай літаратуры не толькі як пісьменнік-практык, але і як тэарэтык паэтычнага майстэрства. У сваіх артыкулах, вершах, выступленнях ён часта выказваўся па пытаннях паэзіі, у тым ліку па пытаннях рытмікі і метрыкі. Ён даводзіў, што для выканання вольнай асобнай паэтычнай работы патрэбны свае асобныя правілы.

«Стварэнне-ж правіл наогул можа ператварыць паэта ў скаласта. Палажэнні, якія патрабуюць фармулёвак, якія патрабуюць правіл, вылучае жыццё. Спосабы фармулёвак, мета правіл вызначаюцца класам, патрабаваннямі нашай барацьбы». Ён змагаўся за дыалектыку ў паэтычным майстэрстве.

Маякоўскі дасціпа і пераканана паказваў, што новая тэматыка, тэндэнцыя, новы моўны склад непазбежна выдзікаюць неабходнасць узвядзення новай рытмічнай арганізацыі мовы, новай сістэмы вершаскладання. У вершы «0 поэтах» Маякоўскі гаворыць:

Любят ямбы редактора лающаеся, а попробуй в ямб пойдти и зашихни какое-нибудь слово, например, «млекопитающаеся». И сапраўды, хто, акрамя Маякоўскага, мог бы так арыгнальна і па-новому падаць з'явы наступлення вясны: Газеты пишут: дни горячей. Надлетели отряды передовых гршей. И замечает естественнспытательское око, что в березх напала-те

циркуляция соков. («Весна»). * * * * * Такие декларативные вершаў у Маякоўскага многа, і яны паказваюць, што словы, падобныя «естественнспытательскому», сапраўды ва ўсю сілаба-таічную сістэму не ўвойдуць.

Паэт указваў на прыклады поўнай неадпаведнасці рытма і сансавага зместу ў тых паэтаў, якія ў загадзя вывучаныя старыя намеры імкнуцца ўлічыць новы змест. Як прыклад такой неадпаведнасці, ён прыводзіць вершы Брусавы, Бальманта, Гардзевскага пра імперыялістычную вайну («Поэты на фугасах», 1914 г.), а таксама верш Кірылава «Матросы», якім аўтар паказваў, як «безнадзейна складваць у чатырохстопны амфібрахій, які прыдуманы для шпунту, распырачы грукат рэвалюцыі».

Але асабліва трапіла паэт высмейвае вершы Ахматавай «На смерць Блока», у якіх неадпаведнасць рытма зместу зусім азвільняючая. У зборніку «Живы Мая-

Ул. Маякоўскі ля мікрафона ў радыёстудыі (1929 г.).

коўскі» прыводзіцца наступны выказванні паэта: «Ахматава—раманістка, Брусав у спадніцы. Вершы «На смерць Блока» самі просіцца, каб іх так заспяваць» (Спявае на матыў «Ухарь-купец» радкі Ахматавай):

Слова тебе, бесконечная боль, Умер вчера сероглазый король.

З імем Маякоўскага звязана ўзвядзенне ў рускую літаратуру новай сістэмы вершаскладання, якая ім была не толькі практычна ўжыта, але і тэарэтычна аформлена.

У артыкуле «Як рабіць вершы» Маякоўскі піша: «Я хаджу, размахваючы рукамі і мыкаючы яшчэ амаль без слоў, то скарачваючы крок, каб не перашкаджаць мычанню, то памываю хутчэй, у такт крокам».

Так абстругваюцца і афармляюцца рытм — аснова кожнай паэтычнай рэчы, якая праходзіць праз яе гулам. Наступова з гэтага гулу пачынаеш выціскаць асобныя словы.

Некаторыя словы проста адэквоваюць і не вяртаюцца нівола, іншыя ватрымліваюцца, перакручваюцца і выкручваюцца на некалькі дзесяткаў разоў, пакуль не адчуеш, што слова стала на месцы».

Асноўны рытм-гул паказваецца пісьменніку жыццём, рэчаіснасцю, зненнем светам, які ён успрымае, адчувае, адлюстраввае, або той моўнай інтанацыяй, у якой аўтар выказвае свае думы, настроі.

«Старанне арганізаваць рух, арганізаваць гукі вакол сабе, знаходзячы іхні характар, іхнія асаблівасці, — гаворыць Маякоўскі, — гэта адна з галоўных, пастаянных паэтычных работ — рытмічныя загадоўкі... Рытм — гэта асноўная сіла, асноўная энергія верша. Растануваецца гэтага пельга, пра яго можна сказаць толькі так, як гаворыцца пра магнетызм і электрычнасць...»

Паэт павінен развіваць у сабе імяна гэтае пачуццё рытма і не залучаць чужыя намеры: ямб, харэй, нават кананізаваны вольны верш — гэта рытм, прыстасаваны для якога-небудзь канкрэтнага выдаску і які імяна толькі для гэтага канкрэтнага выдаску прыгодны. Так, напрыклад, магнітная энергія, адшучаная на падоўку, будзе прысваіваць сталыняны лёркі, і ні да якой іншай справы яе не прыстасуеш».

Зыходзячы з гэтага, Маякоўскі рэзка крытыкуе старыя паэтычныя падручнікі, раіць перайменаваць іх з «як пісаць» у «як пісалі». Свае намеры ён будоваў у поўнай адпаведнасці з рытмічным гулам, які вынікаў з асаблівасцей паэтычнага ўспрыняцця прадмета, з'явы, і той інтанацыяй, якая ўласціва настрою.

«3 намераў, — заўважыў Маякоўскі, — я не ведаю ніводнага. Я проста перакананы для сабе, што для гераічных або велічных перадач трэба браць даўгія намеры з вялікай колькасцю слоў, а для вясёлых — кароткія... Намер атрымліваецца ў мяне ў выніку пакрыцця гэтага рытмічнага гулу словамі, імяна, якія вылучаюцца метавай устапоўкай...»

Разгледзім для нагляднасці намер верша «Возьмем винтовки новые». Намер гэтага верша, калі да яго падыйсці з пункту гледжання старога вершаонаўства, узяўшае сабой складанае дынамічнае спалучэнне ямбических трыстопных радкоў з дактылічнай рыфмай («Возьмем винтовки

новые»), чыстага двухстопнага ямба («на штыке флажки») і харочных радкоў чыстых («пелесья луч-ше»), або амяшаных з ямба («спрачат в лесу»). Акуль такое спалучэнне? Чым растлумачыць? Можна, гэта выпадковасць? Аднак вынікае з вызначэння паэтам памеру, які ў яго атрымаўся ў выніку запавянення рытмічнага гулу словамі, падказанымі метавай устапоўкай. Рытмічны-ж гул у гэтым вершы дэдукцыя тэматычным матэрыялам, з'явай, якая адлюстравваецца. Гэты рытм-гул заключаецца ў маршавым нахадным баявым тэмпе: раз-два, раз-два. Гэтым рытмам поўнаасцю вызначаецца памер, строфіка і разбўка радкоў верша:

Возьмем винтовки новые, на штыке флажки. И с песнею в стрелковом пойдём кружки. Раз! Два! Все в ряд! Все-реж, от * рад! Когда война-метелица придет охля, должны уметь мы целиться, уметь стрелять. Ша-гай кру-же! Цель-ся луч-ше!

Намераў, заснаваных на маршавых рытмах, у Маякоўскага вельмі многа. Маршаладобным памерам напісаны верш «Марш оборона», які чытаецца ў наступным тэмпе:

Храбрость хвалимую — в сумку подожим! Хитрую хитрия, ученый, даше! Гром рот. ать, два! Вле-ред. брат-ва!

У XIX раздзеле паэмы «Хорошо» паэт указвае сам на крыніцу рытма падобных сваіх намераў:

Полки идут у меня на виду. Барабан в бога бьют войска. Нога крепка, голова высока. Пушки возятся, — идут красноезвезд. Приспособил такт ноги: Вра-ги ва-ши — мо-и вра-ги.

Пра рытмічную аснову верша «Сергею Есенину» паэт расказаў у артыкуле «Як рабіць вершы». Пра некаторыя-ж вершы ён заўважыў, што «ў вольны час крытыкі могуць паразглядаць, на аснове якіх правіл-усё гэта зроблена» (г. XII, стар. 116).

Рытмічная арганізацыя верша Маякоўскага надзвычай багатая і вельмі маляўнічая. Прывядзем некалькі прыкладаў: верш «Хорошее отношение к лошадям» пачынаецца рытміка-гукавой імітацыяй гулу конскага бегу:

Били копыта, пели будто: — гроб, — гроб, — гроб, — гроб.

У вершы «Казань» паэт некалькі радкоў стварае ў рытме народнай пагаворкі «касі, каса, пакуль раса, раса далю і мы дамоў», пераўтварыўшы яго разбўкай радкоў і слоў у сваеасаблівы ямб:

Стара Коса. Стоит Казань. Шумит бурун: «Шурум... бурж...» У вершы «Кем быть?» пры апісанні завода паэт пераймае рытм удара молата: Там дым, здесь гром,

Гро-мим весь дом. Ины раз за аснову свайго памеру паэт бярэ рытмічны такт яког-небудзь песні, музыкі. Так, у артыкуле «Толькі не ўспаміны» (1927 г.), Маякоўскі пра паходжанне свайго славутай частушкі «Ешь ананасы» пісаў: «Да прывяла чачалі прывялацца рэшткі феадыяльнага і багатага Пецярбурга. У такт нейкай за-ліхвацкай музычцы я зрабіў двухрадкоў: Ешь ананасы, рабчиков жуи. Дель твой последний приходит, буржуй».

Артыстацыя на масавага чытача і імякненне захаваць поўнае адзінства ўсёх кампанентаў твора з ідэйным зместам вы-клікалі ў паэзіі Маякоўскага рад вершаў на народна-песенны памер:

Ой, поля, поля, зеленешеньки, исходила вас наши ноженки, расчесали вас, плуги-бороны, растелились вы во все стороны. Ой, леса, леса, вы дремучие, сколько спит, горбов переучили. — г. д. 1925 г. (г. IV, ч. II, стар. 253).

Намер паэмы «Владимир Ильич Ленин» у многім диктаваўся рытмічнай інтанацыяй тых ленынскіх фраз і лозунгаў, якія выкарыстоўваліся паэтам як цытаты. На прыклад:

Превратим войну народов в гражданскую войну! Довольно разгромов, смертей и ран, — у наших нет никакой вины. Против буржуазии всех стран подыдем знамя гражданской войны.

У гэтым невялікім ўрытку два літаральныя ленынскія заклікі «в превращенной войны народов в гражданскую войну» і «содвинем знамя гражданской войны» з артыкула «Становишча і задачы сацыялістычнага інтэнацыяналя» (г. XXI, стар. 24). Рытміка-інтанацыяналя структура гэтых выразаў Ленына і вызначала памер прыведзенага ўрытку з паэмы Маякоўскага.

Ины раз Маякоўскі за рытмічную канву сваіх вершаў браў гатовыя літаратурныя намеры. Так, твор «Гэачи и прахчи, пора нам перестать верить заграничным барятам» напісаны сумесна з Н. Асеевым памерам казкі Пушкіна «0 царо Солтане, его сыне Гвидоне и царевне Лебеди»:

Кто читает сказку чутко, для того не только шутка, а и дел величина между строк заключена. (г. IV, ч. II, стар. 213).

Практыкаваў Маякоўскі рытмы А. К. Тастога, Некрасава, Нікіціна, Крылова, Лермантава, Кальцова і інш.

Увогуле намеры Маякоўскага заўсёды з'яўляліся вынікам уліку тэматычных асаблівасцей і ідэйнай задачы, афармляліся новымі, сучаснымі яму словамі. Пры такой арганізацыі верша памер арганічна вынікае з амацыянальна-пачуццёвага ўспрыняцця рэчаіснасці, шліфуецца выбрана інтанацыяй і служыць, у сваю чаргу, ладатковым амацыянальным сродкам выразацы

Новая сістэма вершаскладання Маякоўскага надзвычай багатая, яна ўвабрала і павінна ўбраць у сабе вельмі шырокае ўсю класічную метрыку, як рад магчымых прыватных вышадкаў, і ўзабачае паэзію новымі рытмамі і гуламі нашага шпаттучнага і маляўнічага жыцця.

Ул. Маякоўскі ля станадыста выстаўні «20 год работы».

Музей-квартира Ул. Маякоўскага ў Маскве.

Фота С. Шынгарова.

Тут жыў Маякоўскі

Татанка, Гендрыкаў завулак, 15/13 (цяпер — вуліца Маякоўскага). Тут з 1926 па 1930 год жыў Уладзімір Уладзіміравіч Маякоўскі.

У невялікім двухпавярховым доме знаходзіцца музей-квартира паэта.

Штодзённа своды прыходзіць шматлікія аэкурэй школынікаў, студэнтаў, рабочых, служачых, вучоных, дзячоў мастацтва, якія ўважліва і з цікавасцю знаёмяцца з экспанатамі музея.

У ляпцінай залі выстаўлены сто выданняў кнігі паэта. Толькі сем з іх выданы да рэвалюцыі тыражом 4.450 экзэмпляраў. За гады савецкай улады, пры жыцці Маякоўскага, яго творы былі выданы амаль паўтарылішым тыражом, а ў далейшым, пасля смерці паэта, тыраж яго кніг перавысіў 13 мільянаў экзэмпляраў. Творы Маякоўскага перакладзены на сапрак моў народаў СССР і на 24 замежныя мовы.

Уладзімір Маякоўскі — паэт рэвалюцыі — быў заўсёды з народам. Ён часта выступаў у Маскве, сістэматычна выязджаў у розныя раёны краіны.

Перад намі — карта «Пазедкі Маякоўскага на СССР з 1921 па 1930 год». На ёй — мноства ліній шматлікіх маршрутаў паэта, яго пазедак па 60 гарадах Савецкага Саюза.

Побач — дзверы з прыбітай на іх металічнай дошчачкай:

Брик Маяковский

Дзверы вядуць у невялікую кватэру. У двух пакоях жыў Ул. Маякоўскі, побач — яго сябры О. і Л. Брыкі. Тут усё захавалася так, як і пры жыцці паэта.

Заходзім у няродную, з якой трапцям у першы пакой — сталовую. Абстываюцца проста. У правым куту пакоя — канала ў белым чохле, над ёю высокая, амаль да столі, кніжная паліца, зробленая па заказу паэта; побач — маленькая шафа, накрытая белым абрусам, на якім сталіць вялікі пікаляваны самавар і чайнік, размаляваны рускім народным арнаментам.

Гаспадар кватэры быў гасцінным чалавекам. Ён часта прымаў сваіх сяброў па няру, мастакоў, артыстаў, журналістаў і чытачоў. Сябры назвалі дом паэта «штаб-кватэрай Маякоўскага». Тут ён працаваў над паэмай «Хорошо!». Гэтую паэму Уладзімір Уладзіміравіч чытаў на сваёй кватэры А. В. Луначарскаму, чытаў сваім сябрам.

Са сталовай трапцям у невялікі рабочы кабінет. Вось пісьмовы стол. На ім запісаная кніжка, карэспандэнцыі білет супрацоўніка «Комсомольской правды», «вечная ручка», календар з датай 6 лютага 1930 года, з памяткай, зробленай рукой Маякоўскага «Пантэіма, 5-ты запіс». (Паэт у гэты час працаваў над пантэімай для цырка). Над сталом — партрэт В. І. Ленына. На невялікай паліцы — бібліятэчка паэта. Тут кніга Ленына «Матэрыялізм і ампырыкрытыцызм», «Барыс Годуноў» Пушкіна, кнігі Дабрылава, Пісарава, часопісы «Большевик», «Новый мир», «Октябрь», кнігі Маякоўскага... Масква.

У Доме пісьменніка імя Маякоўскага

Ленінградскі Дом пісьменніка імя Маякоўскага з'яўляецца адным з папулярнейшых клубаў у горадзе.

У сувязі з 20-годдзем з дня смерці Ул. Маякоўскага тут праводзіцца рад літаратурных вечараў. Адыбсе агульнагарадскі сход ленінградскіх пісьменнікаў, прысвечаны памяці паэта. Камісія па крытыцы і тэорыі літаратуры прысвечвае два пасаджаны абмеркаванню новых работ аб Маякоўскім: «Творчасць Ул. Маякоўскага ў першыя гады савецкай улады» — Е. Науман і кніг П. Масліна і С. Трагуба. Секцыя перакладчыкаў праводзіць сход на тэму «Паэзія Ул. Маякоўскага ў перакладзе».

У трэцім пакоі кватэры (дзе жылі Брыкі) анахадзіцца выстаўка — летапіс жыцця і творчасці Ул. Маякоўскага; на выстаўцы змешчаны фотаматэрыялы дакументаў, рукапісаў і выданняў твораў паэта, яго малюнкаў да твораў.

У музеі ёсць бібліятэка, у якой сабраны кнігі Ул. Маякоўскага, а таксама і ўся літаратура пра яго на ўсёх мовах.

У музеі зноў адкрываецца выстаўка твораў Маякоўскага, выдзёненых пасля смерці паэта на мовах народаў СССР і на замежных мовах.

На сценах — плакаты.

І сёння жывуць «Вокны РОСТА» Маякоўскага.

Вось вершы паэта да «Акна ТАСС» за першае снежня 1941 года, якія сведчаць пра велізарную ролю паэзіі Маякоўскага ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Маякоўскі — палыманы трыбун, істотны змагаў за камунізм — жыў у сэрцах мільянаў працоўных краіны. Аб гэтым сведчаць сотні хваляючых водгукаў наведвальнікаў музея - кватэры Маякоўскага, якія прыязджаюць у сталіцу, каб бліжэй пазнаёміцца з леныным, таленавіцейшым паэтам савецкай эпохі.

«Маякоўскі — усёе наш. Ён самы актыўны змагаў за нашу лепшую будучыню, за камунізм!» — піша чырвонаяфлапеч А. Кашанеў.

Рабочыя-паэты Маскоўскага завода імя Сталіна так ацэньваюць творчасць вялікага паэта:

Поэт Маяковский! Твой юваный стих, врагов коммунизма громящий повсюду, в сердце народа не замер, не стих, вечно греметь его строки будут!

Пра велізарную міжнародную ролю рэвалюцыянальнай паэзіі Ул. Маякоўскага выразае сказаў Поль Робсан у сваім артыкуле «Два светлі»:

«Я горды тым, што маё мастацтва служыць народнай справе. Гэтае пачуццё выдатна выказана ў вершах майго любімага савецкага паэта Маякоўскага:

И песня, и стих — это бомба и спамп, и голос певца поднимает класс, и тот, кто сегодня поет не с вами, тот против нас.

Пра гэта павінны памятаць не толькі паэты і артысты, — заканчвае Поль Робсан. — Вахай не забудзь пра гэта і ёе майстры культуры».

Гэтую-ж думку выказвае і французскі паэт Луі Арагон, які заявіў, што Маякоўскі «дасягнуў самай высокай паэтычнай кваліфікацыі ў эпоху самай вялікай сацыялістычнай рэвалюцыі, ададаўшы свой геній на службу гэтай рэвалюцыі».

(Наш нар.)

Масква.

(Наш нар.)

За далейшы ўздым літаратурнай крытыкі і дзіцячай літаратуры!

10 і 11 красавіка адбыўся III пленум праўлення Саюза савецкіх пісьмennisкаў БССР, прысвечаны вышэйшаму XIII пленуму Саюза савецкіх пісьмennisкаў СССР.

З дакладам аб становішчы літаратурнай крытыкі і дзіцячай літаратуры ў Беларусі выступіў старшыня праўлення ССНВ Пятрусь Броўка.

У сваім дакладзе П. Броўка падкрэсліў тым самым актуальнасць задач, якія ставіцца перад літаратурнай крытыкай на ўздыму ідэйна-мастацкага ўзроўню савецкай літаратуры, а таксама перад дзіцячай літаратурай на выхаванне падрастаючага пакалення будаўнікоў камуністычнага грамадства.

Крытыка, гаворыць ён, да гэтага часу заставаўся адстаўкам у часткам нашай літаратуры, выласна на недастаткова высокім ідэйна-мастацкім узроўні, а часамі ішла нават на лінію непатрэбнага камітэтарства, павярхоўнасці ў ацэнцы мастацкіх твораў.

Разам з тым, дакладчык прывёў рад падрыхаваных крытычных работ і рэцэнзій, якія кладуць пачатак уагвалявага, сур'ёзнага падыходу да ацэнкі літаратурных з'яў. Слаба ў нас праводзіцца работа па выяўленні і выхаванні маладых крытычных кадраў, па планаванні і арганізацыі работы крытыкаў. Камісія па крытыцы яшчэ не з'явілася цэнтрам крытычнай думкі, працуе ў адрыве ад Інстытута мовы, літаратуры і мастацтва Акадэміі навук БССР, а таксама рэдакцый газет і часопісаў.

Далей дакладчык, спыніўшыся на ацэнцы асобных крытычных работ і рэцэнзій, вылучыў адрывы, якія ставіцца перад літаратурнай крытыкай.

Вялікая ўвага ў дакладзе была аддана разгляду беларускай савецкай дзіцячай літаратуры, якая за апошнія гады хоць і мае значныя поспехі, аднак яшчэ не вырашыла ўсіх адзінаццаці задач, што ставіцца перад ёй. Дзіцячы пісьмennisкі мала пішуць на гэтыя працы, колькасна жывая, аб роўні піонерскай і комсамольскай арганізацыі ў выхаванні моладзі. Адначасова рад другіх недахопаў дзіцячай літаратуры, дакладчык напярэй Міністэрства асветы БССР і ЦК ЛКСМБ за недастаткова ўвагу да развіцця дзіцячай літаратуры, а таксама Дзяржаўнае выдавецтва БССР — за недавальваючае мастацкае афармленне кніг для дзяцей.

Дакладчык заклікаў усе пісьмennisкую грамадскую прыхільнасць ўсё намагацца для ўздыму як літаратурнай крытыкі, так і дзіцячай літаратуры — гэтых адзінаццаці частак ідэйналітэратурнай работы.

Пасля даклада П. Броўкі разгарнуўся спрэчка.

Я. Шарокоўскі спыніўся на дасягненых літаратурнай крытыкі, адначасова яны становячы з'яву стварэнне падручнікаў па беларускай літаратуры для сярэдняй школы. Такія падручнікі неабходна стварыць і для вышэйшых навучальных устаноў. Ён крытыкаваў В. Барысенку, М. Ларчанку, У. Шырыкова, С. Пяркіна і іншых за тое, што яны мала займаюцца распрацоўкай праблем сучаснай літаратуры. З другога боку, неарнальным з'яўляецца і тое, гаворыць ён, што такія маладыя зольныя крытыкі, як Р. Шкраба, І. Кудраўцаў, спецыялізуюцца толькі на рэцэнзіях, нехватаюць баруца за тэрытоўна абавязваючыя крытычныя работы. Я. Шарокоўскі адзначыў, што сярэд крытычных работ апошняга часу вылучаюцца: артыкул П. Пестрака аб творчасці Паўлюка Труса, І. Кудраўцава аб творах А. Міронава і Р. Шкрабы пра зборнік Эліз Агняцкевіч «Дарога ў будучыню», а таксама каштоўны артыкул М. Клімковіча аб жывапісьніцтве ўмыве рускай літаратуры на беларускую.

Неабходна адзначыць, што Я. Шарокоўскі недастаткова ўдзяліў увагу разгляду работы камісіі па крытыцы, якую ён узначальвае.

А. Яніковіч прысвяціў сваё выступленне пытанням дзіцячай літаратуры. Ён ставіць апазіцыю апазіцыі для дзіцячай літаратуры і Я. Броўка, вершы М. Танка, А. Валюгіна, А. Астроўкі і іншых пісьмennisкаў. Аднак многія творы для дзяцей, адначасова ён, аднастайна па зместу, пазбавлены цікавай фэбулы, займаюцца сюжэтам. Дзіцячы пісьмennisкі мала вывучаюць жыццё, мала пішуць аб працоўных рэзервах і аб працы калгаснай дэствары. Няма ў нас таксама цікавай школьнай аповесці, апавяданняў на школьную тэму, аб рабоце піонерскай і комсамольскай арганізацыі. Многае з напісанага не задавальняе юнага чытача. Слабы з'яўляецца кніга «Раўніца» А. Азешкі і іншыя творы. Многія кнігі выходзяць у дрэўным мастацкім афармленні. Міністэрства асветы, ЦК ЛКСМБ і Саюз савецкіх пісьмennisкаў БССР павінны больш увагі аддаць стварэнню глыбокадзейнай і высокамастацкай дзіцячай літаратуры, якая адпавядала б задачам камуністычнага выхавання моладзі.

А. Есёнаў выступіў на пленуме па пытанню тэатральнай крытыкі. Ён справадзіў ўвагу, што камісія па крытыцы мала цікавіцца работай такіх крытыкаў, як А. Кучар, М. Модаў і іншыя, якія ў свой час крытыкаваліся за касмапалітычную дзейнасць і якія да гэтага часу нічога практычнага не зрабілі для выпраўлення сваіх памылак.

У тэатры імя Янкі Купалы, гаворыць ён далей, яшчэ і да гэтага часу ёсць абароны фармалістычных прынцыпаў мастацтва, на чале якіх стаіць А. Літвінаў. А. Літвінаў выступае з рэзюмэскай свядзеннямі, імкнучыся сваю фармалістычную практыку абгрунтаваць школьнымі тэарэтычнымі разважаннямі. І. Літвінаў абараняе безместую фармалістычную сінтаксіку, у скажоным святле трактуючы выданую п'есу Я. Купалы «Паўлінка», выхалашчваючы з яе рэвалюцыйную сутнасць. Новы варыянт сінтаксіка «Паўлінка», пастаўлены А. Літвінавым, застаўся паранейшаму фармалістычным і мае загану. У тэатры імя Я. Купалы ёсць яшчэ асобныя людзі (С. Бірына), што мірацца з намыслам А. Літвінава, які, неадпавядаючы арыгінальнаму беларускаму драматургію, пераходзіць творчым росту твора.

Далей А. Есёнаў спыніўся на тэатральных пастаўках А. Літвінава, якія носьць гэтыя фармалізму.

Слушныя заўвагі былі зроблены А. Есёнавым і аб рабоце камісіі ССНВ па крытыцы, а таксама Дзяржаўнага выдавецтва БССР, якое не плануе і не выдае крытычных работ. А. Есёнаў не згадваў таксама з трактоўкай некаторых вытаняў пісьмennisкаў беларускай літаратуры і тэатра ў кнізе Я. Мазалькова «Янка Купала». У прыватнасці, Я. Мазалькоў неадпавядаючы ролі Д. Марцінкевіча ў развіцці беларускага тэатра, а таксама даў недакладную ацэнку выданай п'есы Я. Купалы «Прымкі».

Н. Гарульскі зрабіў агляд некаторых п'есных зборнікаў для дзяцей. Добрымі ён лічыць вершы М. Міхайлава, якія яшчэ да гэтага часу не атрымалі заслужанай ацэнкі з боку крытыкі. Вершы М. Міхайлава — простыя, зместуныя, зразумелыя дзіцячаму чытачу. Нядрэўным зборнікам для дзяцей з'яўляецца таксама кніга А. Валюгіна «Галубы», хоць не ўсе вершы ў ёй адпавядаюць дасягнутым узроўням і ўдалымі на сваёй кампазіцыйнай пабудове. Больш рэзка Н. Гарульскі крытыкаваў п'есу Э. Агняцкевіч «Сястра пра піонерскі сцяг» за слабыя, невзрачныя радкі, лішнія паўторы і няўдалыя звароты, а таксама вершы А. Астапенкі, пераважна слабыя і непрадуманыя. Правільна гаварыў Н. Гарульскі і аб тым, што некаторыя зборнікі для дзяцей паэты запінаюць вершамі для дарослых.

М. Клімковіч у сваім выступленні паставіў пытанне аб паскарэнні выдання агульнай гісторыі Беларусі. Такая кніга значна аблегчыла б работу крытыкаў па ацэнцы культурнай спадчыны беларускага народа. Разам з тым, ён падкрэсліў, што неабходна больш дакладна пазнаваць работу крытыкаў, каб накіраваць іх увагу на вырашэнне актуальных праблем літаратуры, бо без гэтага крытыка не можа далей пазнаваць развіцця і сфармуляваць са сваімі задачамі. М. Клімковіч далей зрабіў рад слушных заўваг аб артыкулах В. Барысенкі пра некаторыя пытанні рэалізму ў творах беларускай мастацкай літаратуры, а таксама зусім правільна крытыкаваў Міністэрства асветы БССР, якое не цікавіцца пытаннем далейшай працоўкі і выпраўлення падручнікаў па беларускай літаратуры для сярэдняй школы.

П. Глебка гаварыў пераважна пра работу М. Клімковіча аб жывапісьніцтве ўмыве рускай літаратуры на беларускую. Даўшы станоўчую ацэнку гэтай артыкулу, П. Глебка аспрэчыў асобныя няправільныя свядзенні і недакладныя фармулёўкі М. Клімковіча. Неабходна перагледзець раздзел аб старажытнай беларускай літаратуры, у якім усе літаратары падатаны над адну рубрыку без усялякага класавата размежавання, а таксама раздзел, дзе М. Клімковіч разглядае элементы ўпадніцтва ў творчасці асобных беларускіх пісьмennisкаў пасля рэвалюцыі 1905 года. Такія пісьмennisкі, як Я. Купала, Я. Колас, Зм. Бядуля і К. Бульба, чамусьці ставіцца ў адзін рад, у той час, як у творчасці К. Бульбы і Зм. Бядулі наглядна элементы ўпадніцкіх настрояў. Неабходна напяршыць і прапрацаваць таксама раздзел аб сучаснай беларускай літаратуры.

Далей П. Глебка адзначыў з'яўленне новых работ М. Бартока, В. Івашына і другіх крытыкаў, падкрэсліў неабходнасць выхавання маладых крытычных кадраў і адзначыў, што ў рабоце камісіі па крытыцы і Інстытута мовы, літаратуры і мастацтва Акадэміі навук БССР.

П. Глебка заклікаў пісьмennisкаў і крытыкаў не спыняцца ў ацэнцы мастацкіх твораў на адной рэцэнзіі аднаго крытыка, а наладжваць больш дыскусій і творчых абмеркаванняў, літаратурныя справы вырашаць калегіяльна.

П. Пестрака выступіў супроць тых артыкулаў, у якіх даецца двайная ацэнка твора, а таксама нівяліруюцца з'явы літаратуры. Гэта асабліва наглядна, адначасова ён, у артыкулах С. Малхавіча.

В. Барысенка гаварыў аб тэзісах па гісторыі беларускай літаратуры і аб падручніках для сярэдняй школы, у якіх трапілі і негэтугоўныя работы асобных крытыкаў. В. Барысенка пазнаміў удзельніку пленума з работамі крытыкаў, якія працуюць у Інстытуте мовы, літаратуры і мастацтва Акадэміі навук БССР.

М. Луніна ўказаў у сваім выступленні на многія недахопы артыкула В. Барысенкі «Аб некаторых пытаннях рэалізму ў беларускай мастацкай літаратуры». У артыкуле фактычна толькі пастаўлена, а не вырашана пытанне рэалізму. Аўтар не дае канкрэтнага разбору твораў, спыняюцца на цэлыя зборнікі, а не на

лепшыя творы; канкрэтныя апазіцыі і доважы надрывы агульнымі разважаннямі, аднастайнымі па сваіх фармулёўках. Крытыкаваў М. Луніна і агульныя гавары агляды, якія частуюту друкуюцца ў перыядычным друку (артыкул П. Глебка «За трыццаць год» — газета «Літаратура і мастацтва»). Адначасова добрыя творы для дзяцей, напісаныя І. Грамовічам і Я. Броўкам, ён зрабіў крытычны разгляд аповесці Я. Маўра «ТВТ» і «Амокс». Гэтыя творы не раз перавідаваліся, але яны маюць рад недахопаў ідэйнага характару, а таксама з боку мовы і стылю.

Намеснік загадчыка аддзела прапаганды і агітацыі ЦК КП(б)У І. Гутараў крытыкаваў многія недахопы ў рабоце Саюза савецкіх пісьмennisкаў БССР, рэдакцый газет «Літаратура і мастацтва» і літаратурных часопісаў, у рабоце літаратурных крытыкаў, а таксама падкрэсліў неабходнасць планаванага выхавання маладых крытычных і літаратурных кадраў. Ён прывёў прыклады няўважлівай кансультацыі твораў маладым аўтарам.

Крытыка не вырашыла яшчэ многіх важных праблем сучаснай літаратуры, у прыватнасці, не распрацавана пытанне аб уплыве У. Маякоўскага на беларускую савецкую паэзію.

І. Гутараў звярнуў увагу дзіцячых пісьмennisкаў на неабходнасць убагачэння і паглыблення дзіцячай літаратуры. З погляду іх частуюту выпадае школа, комсамольская і піонерская арганізацыі, а тэма працы часам вырашаецца ў адрыве ад вучоных і адначасова дзяцей. Пісьмennisкі павінны ўлічваць таксама і спецыфіку дзіцячай літаратуры.

І. Гутараў зусім правільна адзначыў, што ў нашай крытыцы не азначылі належнай ацэнкі такіх выдатных літаратурных з'яў, як пераклад Я. Купалы на беларускую мову «Слова аб паўку Ігаравым», пераклад паэмы А. Пушкіна «Яўген Анегін», зроблены А. Куляноўвым.

Справадзіў крытыкавалася і работа Дзяржаўнага выдавецтва БССР, якое не правяла замкаўленасці ў выданні крытычных работ, Камісія па крытыцы Саюза савецкіх пісьмennisкаў БССР павінна больш удзельнічаць у жыцці вышэйшых навучальных устаноў, абмяркоўваць іх вучоныя запіскі і дысертацыі па літаратурнай тэме, зрабіць сапраўдным цэнтрам крытычнай думкі ў рэспубліцы. Крытыкі павінны аддаць больш увагі распрацоўцы праблем сацыялістычнага рэалізму, ідэйнасці і мастацкасці, зместу і формы.

В. Вольскі, частова прызнаючы крытычныя заўвагі да свайго рамана «Высокі бераг», спрабаваў адхіліць многія правільныя палажэнні рэцэнзіі В. Чыжэўскага — «Ідэйны і мастацкі брак».

У. Юрэвіч (Камітэт па радыёфармацыі пры Саюзе Міністраў БССР) звярнуў увагу пісьмennisкаў і крытыкаў на неабходнасць больш актыўнага ўдзелу ў літаратурным радыёвышчанні. Крытыкі зусім не выступаюць перад мікрафонам, а пісьмennisкі, якія выступаюць, не з'яўдаю ачуваюць аднаасці перад масавым аўдыторыяй радыёслухачоў. Неабходна шырай выкарыстаць радыё для прапаганды літаратуры.

Р. Сабленка зусім правільна напярэй пісьмennisкую арганізацыю за няўважліва адносіны да крытыкаў, якія жывуць на перафары. Мала аддаецца ўвагі аглядам літаратурных старонак у абласных газетах.

У сваім выступленні П. Кавалёў звярнуў увагу пісьмennisкаў і крытыкаў на неабходнасць калегіяльнага падыходу да ацэнкі мастацкіх твораў і вырашання ў ССНВ усіх літаратурных спрэч. Ён слушна крытыкаваў работу членаў праўлення Саюза савецкіх пісьмennisкаў БССР, творчых севейкі і абласных літ-аб'яднанняў. Правільна былі адзначаны ім і недахопы ў прапагандзе літаратуры. Такія арганізацыі, як Таварыства па распрацоўцы навуковых і навуковых ведаў і акадэмічнае бюро Камітэта па справах культуры і тэатра пры Саюзе Міністраў БССР ставіць у баку ад гэтага важнага пытання. Неабходна Валадзіць справу выдання найбольш актуальных крытычных работ, трэба лепш афармляць кнігі для дзяцей. П. Кавалёў прапанаваў прадоўжыць работу над кнігай «Школы не забудзем» з мэтай паказаць герою кнігі ў насяляючым часе. Пісьмennisкі павінны больш актыўна прапагандаваць вопыт перадавоў прамаславасці і сельскай гаспадаркі. Трэба, каб Выдавецтва правяла больш аператыўнасці ў выданні кніг на гэтую тэму.

Ленінградскі пісьмennisкі П. Набарзускі пазнаміў прысутным з планам выдання твораў беларускіх пісьмennisкаў і выдавецтвах Ленінграда.

У спрэчку выступіў таксама Я. Маўр, У. Барысенка, І. Шамякін, У. Агняцкевіч, М. Гамолька, М. Ткачоў, В. Матвееў, М. Горцаў і Р. Няхай.

З аключным словам выступіў П. Броўка.

У рабоце пленума прыняў удзел сакратар ЦК КП(б)У тав. Тамашэвіч.

Пленум прыняў разгорнуты рэзалюцыю.

З вялікім удзякам удзельнікі пленума прынялі пісьмо вялікаму другу і настаўніку савецкага народа І. В. Сталіну.

Абмеркаванне новых п'ес

На чарговым паседжанні камісіі ССНВ па драматычнаму абмеркаванне п'есы М. Клімковіча «Уся ўлада Советам!», якая прысвечана паказу Кастрычніцкіх паўдз у Мінску і ўтварэнню Беларускай Савецкай Соцыялістычнай Рэспублікі.

В. Вітка, У. Пафёд, К. Губарэвіч, П. Кавалёў, І. Гурскі і іншыя адначасова, што драматыру асабліва ўдалася напісаць сцэны, добра таксама выяўлены характар станоўчых вобразаў — кіраўніка мінскай большавікоў Мяснікова, чыгуначніка-рэвалюцыянера Прылігіна, рабочага Старыцкага, тэлеграфіста Падзейкі і інш. П'еса мае стройны сюжэт, драматычнае напружанне, што сведчыць аб добрай спецыяльнай твора.

Выступаючы таксама адначасова неадпавядаючы новага драматычнага твора — некаторыя моўныя і стылявыя адрывы, расчужненасць асобных сцэн — і прапанаваў скараціць асобныя сцэны, якія азначаюцца па-за сюжэтам.

П'еса «Уся ўлада Советам!» рэкамендавана да друку, а таксама для пастаўкі ў тэатра рэспублікі.

Гэтымі днямі па паседжанні камісіі па драматычнаму і камісіі па рабоце з маладымі аўтарамі ў Саюзе савецкіх пісьмennisкаў БССР адбылася чытка і абмеркаванне п'есы «Дарогай шчасця» Н. Пашкевіча і Хаванскага. Драматычны твор маладых віцебскіх пісьмennisкаў прысвечаны арганізацыі і ўмацаванню калгасаў у заходніх абласцях Беларусі.

Кандрат Краніва ў сваім выступленні адначасова, што аўтары маюць пэўны драматычны адрывы, але ім нестася літаратурнага вопыту і дасканаласці ведання гэтых.

На схематычнасць паўдз і нетыповасць некаторых характараў указалі ў сваіх выступленнях М. Лужані і Я. Брыль.

М. Горцаў і В. Палескі гаварылі аб тым, што аўтары недастаткова адчуваюць мастацкую дэталю, а таму не заўсёды трапілі карыстаюцца ёю. Ім неабходна больш увагу звярнуць на драматычныя калілі, пабудову сюжэта і іншыя мастацкія асаблівасці драматычнага твора.

М. Клімковіч і К. Губарэвіч, зрабіўшы рад канкрэтных заўваг, прапанаваў маладым пісьмennisкам звярнуцца ў тэатр і перасярдзіна з рэжысёрам прапрацаваць п'есу.

Р. М. Гліэр у Мінску

У сувязі з 75-годдзем з дня нараджэння вядомага савецкага кампазітара, народнага артыста СССР, трохі лаўрэата Сталінскай праміі Р. М. Гліэра ў Мінску адбыліся аўтарскія юбелійныя канцэрты. У праграме канцэртаў — сюіта з балета «Меды конік» і сюіта з балета «Чырвоны мак», ары з оперы «Шах-сенэм» і раманы. Над кіраўніцтвам аўтара выступаў сімфанічны аркестр Беларускай Дзяржаўнай філармоніі і аркестр народных інструментаў. У канцэрце прымаў удзел народны артыст БССР І. Валюцін.

Пасля Мінска аўтарскія канцэрты кампазітара адбудуцца ў Візьневе і Каўнасе з удзелам сімфанічнага аркестра Беларускай Дзяржаўнай філармоніі.

Новая прэм'ера

У Дзяржаўным драматычным тэатры імя Янкі Купалы адбылася прэм'ера спектакля «Голас Амрыкі» па п'есе Б. Лаўрэна. Папер тэатр рыхтуе прэм'еру спектакля «Дзюдоўны скарб» па п'есе П. Малхавіча.

Больш патрабавальнасці

Гродзенскі абласны драматычны тэатр па праву лічыцца адным з лепшых у рэспубліцы. Да п'яцінага часу тэатр узначальваўся таленавітым рэжысёрам М. Кавалёвым, які на працягу ўсёй сваёй дзейнасці ў гэтым тэатры выходзіў у калектыве любові да сцэнічнага вобраза і асабліва да вобраза савецкага чалавека.

Тэатр уважліва ставіцца да савецкай п'есы. Па яго сцэне з'явіліся такія спектаклі, як «Маскоўскі характар», «Шчасце», «Чужы чужы», якія карыстаюцца заслужаным поспехам у гледача. Паспех абумоўлены ў першую чаргу, сур'ёзнай творчай работай пастаўшчыка і ўсяго калектыва над гэтымі спектаклямі. Тэатр разумее значэнне савецкай драматыкі для ўздымага выхавання савецкіх гледачоў. Ён паставіў добрыя, у меру сваіх сіл і магчымасцей, спектаклі, якія вызначылі яго творчае аблічча.

Кіруючыся пастаўкамі партыі па пытаньнях мастацтва, калектыву зразумець, што асновай яго далейшага росту з'яўляецца савецкая і руская класічная п'еса. Ён паставіў спектаклі «Аляксандр Пушкін» А. Деля, «На дне» М. Горькага і рыхтуе папер «Платон Брачат» А. Карнейчука, «На тым баку Баранава» і інш.

Разам з тым тэатр не замацаваў сваё баспрэчыннае поспехі і за апошні час пазіцыі патрабавальнасці да выбару п'ес і іх мастацкага ўзаслаблення па сцэне.

Ад правільнага выбару п'ес залежыць поспех спектакля. Восем чаму так уважліва ставіцца да выбару п'ес геніяльныя рэжысёры і стваральнікі рускага тэатра К. С. Станіслаўскі і В. І. Неірвіч-Данчанка. Перад тым, як уключыць тую ці іншую п'есу ў репертуар, яны не калектыву разумеюць і абмяркоўвалі яе не толькі з калектывам тэатра, але і з гледачамі.

Кіраўніцтва Гродзенскага тэатра часам прымае п'есы напх, без абмеркавання ў калектыве тэатра, а іны раз наперакор голасу калектыва. Так адбылася з п'есай «Сапраўдныя хлопцы» Вятуліна. Нягледзячы на тое, што калектыву тэатра вядома пра тэатравае супроць уключэння ў репертуар гэтай надуманай, фальшывай п'есы, напісанай на прыкладу танных амерыканскіх меладрма, яна, з ведама і благаславення Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Саюзе Міністраў БССР, усё-ж была пастаўлена. Спектакль падрыхтаваны паспешліва, наўдумліва і не карыстаецца поспехам, нагледзячы на асобныя творчыя ўданы актараў.

Такая-ж паспешлівасць і павярхоўнасць была праўдзена і пры пастаўцы спектакля «Слуга двух паноў» Гальдоні. Гэтая класічная камедыя была пастаўлена рэжысёрам тэатра Гугава за 19 дзён. Таму жыццерадасная і цікавая камедыя пазбавілася ўдумлівага і глыбокага раскрыцця вобразаў.

Гаворачы аб апошніх прэм'ерах Гродзенскага тэатра, негды праціць паўз такое важнае пытанне, як культура мовы. Неахайныя адносіны некаторых актараў да слова, да культуры мовы значна зніжаюць якасць спектакляў. На сцэне можна па-

чыць няправільнае вымаўленне асобных слоў і слоў. Пропускі тэкста з'яўляюцца звычайнай з'явай і нават не прыкметаюцца рэжысёрам тэатра. У гледачоў ствараецца ўражанне, што яны прысутнічаюць не па спектаклі, а па звычайнай рэцэнзіі.

Надаючы вялікае значэнне слову, Т. Маскоўскі гаварыў маладым акторм: «Трэба вялікі увагу звяртаць на слова. У кожным слове можа быць адзін ладчыны вышэй, дзе ты павінен па поўным голасе і тэмпераманце вымавіць гэты напх. Бо чалавек, робячы напх на некалькі слоў, тым самым не гаворыць, якое слова ён хоча вылучыць. Малы тэатр славіцца тым, што там добра гавораць. Патрэбна змолду звяртаць увагу на правільнае вымаўленне слоў — так, каб кожная літара гучала. Таму вы пачынаеце жыць сапраўдным пачуццём, што што вы вялікі добра і пераважна вымаўляе кожнае слова».

Аб гэтых справядлівых і ясных словах вялікага актара забываюць не толькі маладыя, але і некаторыя старэйшыя актормы.

Незразумела, чаму кіраўніцтва тэатра вышуквае на сцэну такіх шэрыя, неадпавядаючыя спектаклі, якія зніжаюць і ганіць творчую працу калектыва.

Мядзевую паслугу аказвае тэатру начальнік Абласнога аддзела мастацтва (ёжа прадстаўнік рэпертуара) тав. Іваноўскі, які ставіць сваю аўтарытэтную пячатку на кожным спектаклі, які яму паказвае тэатр.

Вялікім недаком з'яўляецца адсутнасць у репертуары тэатра беларускай арыгінальнай п'есы, якая адпавядала б жыццю нашага народа, яго гераічную барадбу і творчую працу. З асаблівай цікавасцю чакаюць гродзенскія гледачы п'есы аб жыцці працоўных заходніх абласцей.

Не зусім сур'ёзна ставіцца кіраўніцтва тэатра да масавай работы з гледачамі. У мінулым сезоне тэатр праёў толькі дзве канферэнцыі гледачоў, а ў гэтым сезоне — ніводнай. Не ў пашане ў тэатры і творчыя сустрэчы з гледачамі. Адсутнічаюць уагваляваныя па рэалізацыі білетаў. Арганізацыя гледача аддзена на водку аднаму адміністратару, які, дарчы, працуе ў тэатры па сумяшчэнню. Звычайнай з'явай лічыцца паказ спектакля без папярэдняга апазыцыянавання праз афішы. Прэм'ера паказваецца як звычайны спектакль.

Не ўпарадкавана і справа з гастролямі тэатра. Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Саюзе Міністраў БССР не зделала ў мінулым сезоне забеспечыць прыезд тэатра па гастролі ў Мінск. Гастролі ў стацыі нашай рэспублікі з'яўляюцца звычайнай школай і натхняючым творчым стымулам у далейшай рабоце кожнага абласнога тэатра. Час Кіраўніцтва па справах мастацтва канкрэтна і са-праўдному ўважэнню за дапамогу абласным тэатрам, а не адвядзена ад іх праправаў тэлеграмамі, прыкуларымі ўказаннямі. У Гродзенскім тэатры ёсць усе магчымасці, каб узяць сваю работу да ўзроўню нашых рэспубліканскіх тэатраў.

У. СТЭЛЬМАХ.

На ідэйна-шкодных пазіцыях

Савецкая грамадская выкрыла ў свой час шкодную дзейнасць фармалістычнага ідэйна-шкоднага падыходу да ацэнкі мастацкіх твораў і вырашання ў ССНВ усіх літаратурных спрэч. Ён слушна крытыкаваў работу членаў праўлення Са